

❖ جدول ثلاثی مزید

باب	صیغه اول ماضی	صیغه اول مضارع	مصدر	صیغه اول امر مخاطب	حروف زائد
إفْعَال	أَفْعَلْ	يُفْعَلُ	إفْعَال	أَفْعَلْ	همزه
تَفْعِيل	فَعَّلْ	يُفَعَّلُ	تَفْعِيل	فَعَّلْ	ع
مُفَاعَلَةٌ	فَاعَلْ	يُفَاعِلُ	مُفَاعَلَةٌ (فِعَال)	فَاعِلْ	الف
تَفَعُّل	تَفَعَّلْ	يَتَفَعَّلُ	تَفَعُّل	تَفَعَّلْ	ت - ع
تَفَاعُل	تَفَاعَلْ	يَتَفَاعَلُ	تَفَاعُل	تَفَاعَلْ	ت - الف
إِفْتِعَال	إِفْتَعَلْ	يَفْتَعِلُ	إِفْتِعَال	إِفْتَعَلْ	الف - ت
إِنْفِعَال	إِنْفَعَلْ	يَنْفَعِلُ	إِنْفِعَال	إِنْفَعَلْ	الف - ن
إِسْتِفْعَال	إِسْتَفْعَلْ	يَسْتَفْعِلُ	إِسْتِفْعَال	إِسْتَفْعَلْ	الف - س - ت (3)

❑ **تذکر!** دقت کنید که تمام قواعد صرف کردن افعال مزید عیناً مانند صرف کردن افعال ثلاثی مجرد می باشد؛

یعنی با داشتن صیغه ی اول ماضی و مضارع می توان به همه ی فعل ها دست پیدا کرد.

❑ **تذکر!** تمام ساختار های نفی، نهی، مستقبل و امر (مخاطب، غائب و متکلم) در ثلاثی مزید، عیناً مانند

ساختار های ثلاثی مجرد می باشد.

مثال: صُنْعُ الْأَفْعَالِ التَّالِيَةِ :

(1) امر صیغه ی 7 و 8 باب تَفَعَّلْ ←/.....

(2) نهی متکلم وحده باب مُفَاعَلَةٌ ←

(3) امر صیغه ی 9 باب تَفَاعُلْ ←

✓ **نکات کلیدی مبحث ثلاثی مزید**

(1) برای پیدا کردن باب افعال آنها را به صیغه ی یک آنها ببرید و سپس از روی وزن یا حروف زائد باب آنها را تشخیص دهید.

تَقَدَّسُونَ ← يُقَدِّسُ (تفعیل) أَرْسَلَنَ ← أَرْسَلَ (إفعال)

(2) تنها جایی که همزه ی امر، صدای (ـَ) می گیرد، در باب إفعال می باشد؛ لذا اگر در فعل امر همزه ی آن مفتوح باشد قطعاً باب إفعال است و اگر سوال بخواید که باب إفعال را امر کنید، 100٪ همزه را (ـَ) بدهید.

أُخْرِجَا ← باب إفعال ← تُخْرِجَانِ ← أَخْرِجَا

3) در دو باب تَفَاعُل و تَفَعُّل ماضی آنها نیز با (ت) آغاز می شود. لذا با دیدن حرف (ت) سریعاً به سراغ مضارع نروید، بلکه اگر فعل در این دو باب یک (ت) داشت یا ماضی یا امر می باشد و اگر فعل در ابتدایش (یت - تت) داشت، در این صورت مضارع می باشد.

4) در دو باب تَفَاعُل و تَفَعُّل برخی از صیغه های ماضی و امر عیناً با هم برابر هستند. دقت کنید آنها را اشتباه نگیرید.

تَعَلَّمَا	2 ماضی	8 و 11 امر
تَعَارَضَا	2 ماضی	8 و 11 امر

تَعَلَّمُوا	3 ماضی	9 امر
تَعَارَضُوا	3 ماضی	9 امر

تَعَلَّمْنَ	6 ماضی	12 امر
تَعَارَضْنَ	6 ماضی	12 امر

✓ نکته 6تایی! همواره در صیغه های متشابه یا حتی برابر در ماضی و امر، اختلاف صیغه ها 6تا می باشد.

5) نکته ی طلایی نُت

هر گاه (ن و ت) پشت سر هم بیایند و شک کنیم که باب ما إفتعال است یا إنفعال، 100٪ باب ما إفتعال است که در این شرایط (ت) حرف زائد و (ن) حتماً حرف اصلی می باشد.

إِنْتَبَهُوا ← إفتعال

ریشه ی فعل (ن ب ه)

إِنْتَقَمَ ← إفتعال

ریشه ی فعل (ن ق م)

☑ **تذکر!** ممکن است در فعل مزید (ن و ت) پشت سر هم بیایند، اما در پیدا کردن باب اصلاً شکی بین إفتعال و

إنفعال نباشد. مثال: أَنْتَجَّ ← إفعال

ریشه ی فعل (ن ت ج)

6) در افعال مزید با شنیدن حرف (س) سریعاً به سراغ باب إستفعال نروید، زیرا فقط زمانی فعل در باب إستفعال است که (س) جز حرف زائد باشد و در غیر اینصورت فعل باب إستفعال نیست.

إِسْتَعْفَرَ ← إِسْتَفْعَال

إِسْتَسَلَّمَ ← إِسْتَفْعَال
 زائد
 اصلی

إِسْتَمَعَ ← إِفْتَعَال

إِسْتَوَى ← إِفْتَعَال

(7) برخی از موارد متشابه در افعال مزید :

قَدَّمُوا ← 9 امر	قَدَّمُوا × ← 3 ماضی
إِجْتَمَعُوا ← 8 و 11 امر	إِجْتَمَعُوا × ← 2 ماضی
سَاعَدُوا ← 9 امر	سَاعَدُوا × ← 3 ماضی
إِكْتَسَبُوا ← 12 امر	إِكْتَسَبُوا × ← 6 ماضی

در موارد متشابه ثلاثی مزید، هر کجا عین الفعل (ب) باشد، فعل امر، هر کجا عین الفعل (ا) باشد، فعل ماضی خواهد بود به جز 2 باب تَفَاعُل و تَفَعَّل که عین الفعل چه در ماضی و چه در امر (ا) می باشد.

(8) باب مُفَاعَلَة 2 مصدری است، یکی فِعَال و دیگری مُفَاعَلَة.